

Zsúgyel János:

**Szóttes vagy patchwork:
Milyen területfejlesztési stratégiát válasszunk?**

„Akinak van, annak adatik, akinek pedig nincs, attól az is elvételik, ami van.” Máté 13, 12.

Az alkalmazott területfejlesztési stratégia kiválasztására vonatkozó döntések megalapozása

Az 1996. évi XXI. törvény 2.§-a a területfejlesztés céljairól többek között az alábbiak szerint szól:

„b) a főváros és a vidék, a városok és a községek, illetve a fejlett és az elmaradott térségek és települések közötti - az életkörülményekben, a gazdasági, a kulturális és az infrastrukturális feltételekben megnyilvánuló - jelentős különbségek mérséklése és a további válságterületek kialakulásának megakadályozása, társadalmi esélyegyenlőség biztosítása érdekében;

c) az ország térszerkezete, településrendszere harmonikus fejlődésének elősegítése;”

Az Európai Közösség alapító szerződésének¹ gazdasági és társadalmi kohézióról szóló 158. szakasza is hasonlóképpen fogalmaz:

„A harmonikus fejlődés elősegítése érdekében a Közösség a gazdasági és társadalmi kohézió érdekében indítja és folytatja akcióit. Részleteiben, a Közösség a fejlettségi szintek csökkentésére törekszik a különböző régiók, az elmaradott régiók és szigetek, valamint a vidéki térségek között.”

Danuta Hubner Chicago-ban az International Economic Development Council 2005. évi konferenciáján mondott beszédében (Hubner 2005) a 2007-2013 évek időszakára vonatkozóan lényegében változatlan formában érvényben lévő törekvésekről számolt be. Az elérni kívánt konvergencia érdekében a szolidaritás mellett az egyszerű újraelosztáson túllépő stratégiáról, a regionális versenyképesség és növekedés képességének növeléséről szól:

„EU regional policy is motivated by solidarity, but it is not and never has been about redistribution. The simple transfer of money from richer regions to poorer ones would reduce disparities only in the short term. Instead, EU cohesion policy aims to reduce disparities – or to achieve convergence – by raising the long-run growth potential of lagging regions, improving regional competitiveness and growth. It seeks to ensure that all regions are engaged in the single market and benefit from its dynamism.”

Megítélésem szerint ez a hangsúly áthelyeződés azonban elsősorban retorikai jellegű, s inkább az EU költségvetési tervezési kötéshúzásának jeleként értékelhető, mint a kohéziós politika jellegének átalakítási szándékként értékelhető.

Közhelyszerűnek számít tehát az a gondolat, hogy a társadalmi-gazdasági kohéziót a kevésbé fejlett régiók² felzárkóztatásával, növekedési feltételeinek javításával kell biztosítani. Nem egyértelmű azonban a gyengén fejlett területegységek fejlesztésére fordított források hasznosulásának hatékonysága. Időről-időre felbukkan az a logikailag indokolt elképzelés is, mely szerint a növekedés támogatására rendelkezésre álló korlátozott forrásokat esetleg a kedvezőbb növekedési esélyekkel rendelkező régiók javára kellene átcsoportosítani, hiszen ezzel a teljes gazdasági térség kedvezőbb fejlődését lehetne elérni.

¹ Consolidated Treaty of the Establishing of the European Community, Official Journal of the European Community C 325/35, 24.12.2002.

² Egy nagyobb területi entitás részeként az országok is az EU-25 régióinak tekinthetők. A régió fogalmát ebben az általánosabb értelemben használom.

Legutóbb például a Német Szövetségi Köztársaság 2005. évi parlamenti választása kapcsán erősödött fel a keleti tartományok fejlesztésének kívánatos irányaira vonatkozó vita.

A Spiegel című folyóirat 2005. évi 36. számában ismertetett elképzelés (S. Berg-A. Wassermann-S. Winter 2005) megállapítja, hogy a keleti tartományok fejlesztésére irányuló erőfeszítések az elmúlt tizenöt év során nem hozták meg a kívánatos eredményt. Bár az infrastruktúra fejlettségében a nyugati tartományokkal összevetve jelentős kiegyenlítés következett be, s különböző állami szektorok teljesítménye is megközelíti a nyugati tartományokban tapasztalható szintet (oktatás területén egyes kiváló teljesítményt nyújtó keleti tartománybeli egyetemeket, az egészségügy terén a keleti tartományok lakóinak erőteljesen javuló egészségügyi mutatóit említi a szerző) a gazdaságban nem alakult ki a versenyképesség kritikus tömege. Ennek oka elsősorban az egyenletes fejlesztés korábbi gyakorlatában kereshető. Ez a gyakorlat azt jelentette, hogy minden régió hozzájutott a gazdaságfejlesztési források minimális mértékéhez, s az eredményorientáltság nem jelentett kizárólagos elbírálási szempontot.

A jövőre vonatkozóan a területfejlesztési stratégia kialakításánál az alábbi javaslatokat teszik a szerzők. A keleti tartományok területén a gazdaságfejlesztési forrásokat az ígéretes növekedési centrumokba, a gazdaságfejlesztési klaszterekbe kell koncentrálni. Ilyen centrumok lehetnek például Erfurt, mint optikai és photonikai központ, Jéna, optikai és orvostechikai műszercentrum, Drezda mikroelektronikai és nanotechnológiai központ, Bitterfeld vegyipari centrum, Berlin és Greifswald, mint biotechnológiai központ. Magdeburg, Leipzig és Chemnitz autógyártási kooperációs központként, Potsdam médiaközpontként és a Keleti-tenger partvidéke turisztikai központként őrizheti meg vezető gazdasági szerepét. Ezek a növekedési gócpontok rendelkeznek azzal a fejlődési potenciállal, melynek alapján a későbbi fejlesztések kockázata minimalizálható. A növekedési klaszterek régióit kiemelten kell fejleszteni, ugyanakkor az ezen kívül eső régiókat fejlődésükben magukra kell hagyni, ezeken a területeken a gazdaság természetes leépülését, a helyi társadalmak visszafejlődését, a lakosság elöregedését és elvándorlását is tudomásul kell venni.

Így a korábbi területfejlesztési politikai gyakorlat mellett, mely a fejlett és az elmaradott területek szolidaritására támaszkodva igyekezett a gazdaságfejlesztéshez hozzájárulni, lehetőségként megjelenik a régiók meglévő növekedési lehetőségeit támogató, illetve a potenciális lemaradást tudomásul vevő alternatíva is. A textilművességből átvett hasonlattal a szolidaritásra alapozott területfejlesztési gyakorlat a szőttesre hasonlít, melynek különböző színű szálai a textil teljes felületét behálózzák és az anyagnak erős tartást, az eltérő színű fonalak dacára egyöntetű megjelenést adnak, míg a régiókat egymástól független fejlődési pályán meghagyó gyakorlat a patchwork-höz hasonlít, melynél a külön létrehozott, eltérő színű és anyagú foltokat csak a szélükön erősítik össze, s így hoznak létre nagy felületű textíliákat.

A „szőttes” típusú területfejlesztési gyakorlat vonzó, hiszen az eltérő adottságú régiók közötti harmonikus fejlődés ideáját kívánja megvalósítani. A fejlesztési folyamatot kísérő társadalmi konfliktusok lehetséges minimuma mellett kívánja a nemzetgazdaság számára a legnagyobb hasznot hajtani. Ennek érdekében még egy szerényebb ütemű összesített növekedés ára sem tűnik túlzottnak, ezért a területfejlesztők elképzelésében ez a fejlesztési stratégia preferált. A „patchwork” típusú fejlesztés a régiók közötti kiegyenlítés politikáját nem tekinti járhatónak. Az összesített növekedés felgyorsítását a növekedési potenciálokot hordozó klaszterek fejlesztésével kívánja elérni, a lemaradó régiókat magára hagyja. Bár fenyegetőnek tartja a leszakadó régiók elmaradásának veszélyét, a teljes nemzetgazdaság növekedési lehetőségének támogatása érdekében ezt az aggályt félre teszi.

A szőttes típusú fejlesztés az EU kohéziós politikai gyakorlatában jelenleg lényegében kizárólagos. Bár ismerjük előnyeit és kudarcait (a közösségi kohéziós politika három évtizedes gyakorlatában a növekedő és stagnáló fejlődés éppúgy megfigyelhető volt, mint a látványos

kiegyenlítőds és a kudarcos leszakadás) a szöttes típusú fejlesztési gyakorlatnak komoly versenytársa nem keletkezett. A patchwork típusú fejlesztési gyakorlat felvetésként megjelent ugyan, de korántsem biztos, hogy a német választási küzdelem lezárását követően meglesz a kellő politikai bátorság a gyakorlatba történő átültetéshez. Érdemes azonban megvizsgálni, hogy a két területfejlesztési elképzelés ténylegesen hordozza-e a nekik tulajdonított előnyöket.

Jelen dolgozat az ebben a tárgykörben általam elvégzett kvantitatív vizsgálatok eredményeit kívánja bemutatni. A vizsgálatokat egyrészt konstruált formában, másrészt az Európai Unió 25 tagállamának valós adataiból kiinduló szimulációs formában hajtottam végre. Természetesen a jövőre vonatkozó szorosan vett tudományos állítások nem fogalmazhatók meg, hiszen a jelen vizsgálatok időhorizontja 10 év volt, s az állítások cáfolatához legalábbis 10 éves időtáv lenne szükséges. Ugyanakkor érdekes lehet a vizsgált, jövőre vonatkozó forgatókönyvek eredményeivel megismerkedni, hiszen az így előrevetített eredmények megismerése és értelmezése segítséget nyújthat a helyes területfejlesztési gyakorlat megalapozásához, illetve az egyedül üdvözítőnek tekintett módszerekhez történő kritikus hozzáállás kialakításához.

A szimulációs növekedési modell működésének bemutatása

A modellben három régió fejlődését szimuláltam 10 éves időtávban. A három régió kiinduló fejlettségi szintje átlagos, fejlett és fejletlen, az átlagos értéktől történő 10-10 %-os eltéréssel.

A régiók fejlődését két alapvető fejlődési minta segítségével vizsgáltam:

- A „leszakadó fejlődés” esetén abból a feltételezésből indultam ki, hogy az átlagon felüli fejlettségű régió induló növekedési üteme átlagtól magasabb, míg az átlagon aluli fejlettségű régiónál ez a növekedési ütem alacsonyabb. A növekedési ütemek az évek során stagnálnak, illetve a szöttes vagy a patchwork jellegű minta szerint módosulnak. A fejlődés jellege mindhárom esetben leszakadó jellegű, mivel az átlagon aluli fejlettségű régiók a szimulációs időszak végén is átlagon aluli fejlettséget mutatnak fel.
- Az „utolérő fejlődés” esetén a „leszakadó fejlődés” esetével ellentétes feltételezésből indultam ki, vagyis, az átlagon felüli fejlettségű régió induló növekedési üteme az átlagtól kisebb, míg az átlagon aluli fejlettségű régiónál ez a növekedési ütem az átlagot meghaladja. Így a fejlődés jellege a szimulációs időszak során utolérő jellegű, vagyis a fejlettségi szintek kiegyenlítettekké váltak a szimulációs időszak végére.

A régiók közötti fejlettségi különbségek alakulását a relatív szórás mutató alapján vizsgáltam.

Ez a mutató alkalmas arra, hogy a fejlettségi különbségek alakulásának objektív mérőszámát adja, hiszen az adatok szórásának és átlagának hányadosaként független a fejlettségi szintek abszolút értékétől. A relatív szórás mutató vizsgálata lehetővé teszi a vizsgált minta értékei alakulásának jellegére vonatkozó megállapításokat és a fejlettségi különbségek alakulásának vizsgálata során a szakirodalomban általánosan használt módszernek tekinthető (Horváth 2001).

A növekedési modell alapján végzett szimulációs vizsgálat eredményeinek értékelése

A „leszakadó fejlődés” modellje

A szimuláció eredményeit az 1. számú táblázat mutatja be:

I. táblázat: A „leszakadó fejlődés” szimulációs vizsgálata.

évek	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10									
stagnáló fejlődés	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%									
fejlett régió	110,0	5,0	115,5	5,0	121,3	5,0	127,3	5,0	133,7	5,0	140,4	5,0	147,4	5,0	154,8	5,0	162,5	5,0	170,6
átlagos régió	100,0	4,0	104,0	4,0	108,2	4,0	112,5	4,0	117,0	4,0	121,7	4,0	126,5	4,0	131,6	4,0	136,9	4,0	142,3
fejletlen régió	90,0	3,0	92,7	3,0	95,5	3,0	98,3	3,0	101,3	3,0	104,3	3,0	107,5	3,0	110,7	3,0	114,0	3,0	117,4
átlag	100,0	4,0	104,1	4,0	108,3	4,0	112,7	4,0	117,3	4,0	122,1	4,0	127,1	4,0	132,4	4,0	137,8	4,0	143,5
rel. szórás	0,05		0,05		0,06		0,06		0,07		0,07		0,08		0,08		0,09		0,09
szöttes fejlődés	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%									
fejlett régió	110,0	5,0	115,5	4,9	121,2	4,8	127,0	4,7	133,0	4,7	139,2	4,6	145,6	4,5	152,2	4,5	159,0	4,4	166,0
átlagos régió	100,0	4,0	104,0	4,0	108,2	4,0	112,5	4,0	117,0	4,0	121,7	4,0	126,5	4,0	131,6	4,0	136,9	4,0	142,3
fejletlen régió	90,0	3,0	92,7	3,1	95,6	3,2	98,6	3,3	101,8	3,3	105,3	3,4	108,8	3,5	112,6	3,5	116,6	3,6	120,7
átlag	100,0	4,0	104,1	4,0	108,3	4,0	112,7	4,0	117,3	4,0	122,0	4,0	127,0	4,0	132,1	4,0	137,5	4,0	143,0
rel. szórás	0,05		0,05		0,06		0,06		0,07		0,07		0,07		0,08		0,08		0,08
patch-work fejlődés	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%									
fejlett régió	110,0	5,0	115,5	5,1	121,4	5,2	127,7	5,3	134,5	5,5	141,9	5,6	149,8	5,8	158,5	5,9	167,9	6,1	178,2
átlagos régió	100,0	4,0	104,0	4,0	108,2	4,0	112,5	4,0	117,0	4,0	121,7	4,0	126,5	4,0	131,6	4,0	136,9	4,0	142,3
fejletlen régió	90,0	3,0	92,7	2,9	95,4	2,8	98,0	2,7	100,7	2,5	103,2	2,4	105,7	2,2	108,0	2,1	110,3	1,9	112,3
átlag	100,0	4,0	104,1	4,0	108,3	4,0	112,8	4,0	117,4	4,0	122,3	4,0	127,4	4,0	132,7	4,0	138,3	4,0	144,3
rel. szórás	0,05		0,05		0,06		0,07		0,07		0,08		0,09		0,10		0,11		0,12

Forrás: Saját számítás.

A „stagnáló”, a „szöttes” és a „patch-work” típusú fejlődés esetén a kiinduló időszakban a fejlett, fejletlen és átlagos fejlettségű régiók egyaránt rendre 5, 4 és 3%-os éves fejlődési ütemet mutatnak fel. A „stagnáló” modell esetén az éves fejlődési ütemek a szimulációs időszak során változatlanok maradnak. A „szöttes” típusú modellben az éves növekedési ütemek az átlagos növekedési ütemhez fokozatosan közelítenek, méghozzá 0,1%-os egyenletes mértékben. A „patch-work” típusú fejlődés esetén az átlagnál magasabb növekedési ütemek évenként 0,1%-kal növekednek, míg az átlagtól alacsonyabb növekedési ütemek 0,1%-kal csökkennek a szimuláció során. Az „átlagos”, „szöttes” és „patch-work” típusú fejlődés bekövetkezésének plauzibilitását nem vizsgáltam. Természetesen magam is úgy vélem, hogy a növekedési ütemek kiegyenlítődéseknek nagyobb az esélye, mint a növekedési ütemek közötti olló kinyílásának, de a működő gazdaságokban is – a kisebb-vagy nagyobb mértékű - állami beavatkozás gyakorlata ellenére is megfigyelhető ez a lehetőség, így egy szimulációs modell szintjén véleményem szerint e feltételezés vizsgálata is legitimnek tekinthető.

A szimulációs vizsgálat alapján – az előzetes elképzeléssel némi ellentmondásban - megállapítható volt, hogy a „stagnáló”, a „szöttes” és a „patch-work” jellegű növekedési modellek nem vezettek lényeges eltérésre a három régió átlagos fejlettsége tekintetében. A kiinduló átlagos 100%-os fejlettségi szint az egyes fejlődési mintákban 143,5%-ra, 143,0%-ra, valamint 144,3%-ra nőtt. Vagyis a kedvező adottságú régiók erőteljes fejlődésének feltételezéséből kiinduló modell (patch-work) vezetett ugyan a legmagasabb átlagos eredményre, de fölénye az „stagnáló”, vagy „szöttes” típusú modellel szemben elenyésző, a 10 éves szimulációs időszak alatt mindössze 0,8, illetve 1,3%-os.

Ugyanakkor – az előzetes elképzeléseknek megfelelően - az egyes régiók fejlődési pályái a különféle modellekben már jelentős eltérést mutatnak. A fejletlen régiók felzárkózását a leginkább a „szöttes” típusú modell segíti, a fokozatosan kiegyenlítődő növekedési ütemek mellett a szimulációs időszak végére 120,7%-os fejlettségi szint érhető el. A fejlett régiók számára a „patch-work” típusú fejlődés előnyös, hiszen így a szimulált időszak végére 178,2%-os fejlettséget érhet el, míg a „szöttes” típusú kiegyenlítődő növekedési ütemek esetén csak 166%-os fejlettségi szint adódik.

A régiók közötti fejlettségi különbségek mérésére szolgáló relatív szórás mutató alakulása érdekes képet mutat. Mindhárom növekedési minta esetén a fejlettségi különbségek növekedése figyelhető meg. A kiinduló évre számított 0,05 relatív szórás mutató érték a „stagnáló”

növekedés esetén 0,09, a „szöttes” típusú növekedés esetén 0,08, a „patch-work” típusú növekedés esetén 0,12-re nőtt. Ez azt jelenti, hogy a kiegyenlítődésre orientálódó minta alapján érhető el a területi különbségek legkedvezőbb értéke, azonban a „leszakadó” fejlődési modell mindhárom növekedési minta esetében fokozódó területi különbségeket eredményez.

Az „utolérő fejlődés” modellje

A szimuláció eredményeit a 2. számú táblázat mutatja be:

2. táblázat: Az „utolérő fejlődés” szimulációs vizsgálata.

évek	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10									
stagnáló fejlődés	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%									
fejlett régió	110,0	3,00	113,3	3,00	116,7	3,00	120,2	3,00	123,8	3,00	127,5	3,00	131,3	3,00	135,3	3,00	139,3	3,00	143,5
átlagos régió	100,0	4,00	104,0	4,00	108,2	4,00	112,5	4,00	117,0	4,00	121,7	4,00	126,5	4,00	131,6	4,00	136,9	4,00	142,3
fejletlen régió	90,0	5,00	94,5	5,00	99,2	5,00	104,2	5,00	109,4	5,00	114,9	5,00	120,6	5,00	126,6	5,00	133,0	5,00	139,6
átlag	100,0	4,00	103,9	4,00	108,0	4,00	112,3	4,00	116,7	4,00	121,4	4,00	126,2	4,00	131,2	4,00	136,4	4,00	141,8
rel. szórás	0,05		0,05		0,04		0,04		0,03		0,03		0,02		0,02		0,01		0,01
szöttes fejlődés	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%									
fejlett régió	110,0	3,00	113,3	3,10	116,8	3,19	120,5	3,27	124,5	3,34	128,6	3,41	133,0	3,47	137,6	3,52	142,5	3,57	147,6
átlagos régió	100,0	4,00	104,0	4,00	108,2	4,00	112,5	4,00	117,0	4,00	121,7	4,00	126,5	4,00	131,6	4,00	136,9	4,00	142,3
fejletlen régió	90,0	5,00	94,5	4,90	99,1	4,81	103,9	4,73	108,8	4,66	113,9	4,59	119,1	4,53	124,5	4,48	130,1	4,43	135,8
átlag	100,0	4,00	103,9	4,00	108,0	4,00	112,3	4,00	116,8	4,00	121,4	4,00	126,2	4,00	131,2	4,00	136,5	4,00	141,9
rel. szórás	0,05		0,05		0,04		0,04		0,03		0,03		0,03		0,03		0,02		0,02
patch-work fejlődés	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%									
fejlett régió	110,0	3,00	113,3	2,90	116,6	2,79	119,8	2,67	123,0	2,54	126,2	2,39	129,2	2,23	132,1	2,05	134,8	1,86	137,3
átlagos régió	100,0	4,00	104,0	4,00	108,2	4,00	112,5	4,00	117,0	4,00	121,7	4,00	126,5	4,00	131,6	4,00	136,9	4,00	142,3
fejletlen régió	90,0	5,00	94,5	5,10	99,3	5,21	104,5	5,33	110,1	5,46	116,1	5,61	122,6	5,77	129,7	5,95	137,4	6,14	145,8
átlag	100,0	4,00	103,9	4,00	108,0	4,00	112,3	4,00	116,7	4,00	121,3	4,00	126,1	4,00	131,1	4,00	136,3	4,00	141,8
rel. szórás	0,05		0,05		0,04		0,03		0,03		0,02		0,01		0,01		0,01		0,02

Forrás: Saját számítás.

A „stagnáló”, a „szöttes” és a „patch-work” típusú fejlődés esetén a kiinduló időszakban a fejlett, fejletlen és átlagos fejlettségű régiók egyaránt rendre 3, 4 és 5%-os éves fejlődési ütemet mutatnak fel. A „stagnáló” modell esetén az éves fejlődési ütemek a szimulációs időszak során változatlanok maradnak. A „szöttes” és a „patch-work” típusú fejlődés során a kiindulási időszakot követően az éves növekedési ráták a „leszakadó” fejlődési modellnél megismert minta szerint változnak.

A szimulációs vizsgálat alapján megállapítható volt, hogy a „stagnáló”, a „szöttes” és a „patch-work” jellegű növekedési modellek nem vezettek lényeges eltérésre a három régió átlagos fejlettsége tekintetében. A kiinduló átlagos 100%-os fejlettségi szint az egyes fejlődési mintákban 141,8%-ra, 141,9%-ra, valamint 141,8%-ra nőtt, vagyis gyakorlatilag mindhárom fejlődési minta azonos átlagos fejlettségi szintet eredményezett a három régió átlagában.

Az előzetes elképzelésekhez igazodóan az egyes régiók fejlődési pályái a különféle modellekben jelentős eltérést mutatnak fel. A „stagnáló” növekedési minta esetén a fejlett és fejletlen régiók közötti különbség fokozatosan megszűnik, a szimulációs időszak végére megközelíti a 4%-ot, míg a „szöttes” típusú fejlődésnél 5,5%, sőt a „patch-work” típusú fejlődésnél csak 8,5%-ra mérséklődik. A fejletlen régiók felzárkózását a „patchwork” típusú növekedési minta eredményezte, mivel ebben az esetben a 9. évben a fejlettségi szintek kiegyenlítődnek, s az időszak végére a korábbi fejletlen régió fejlettségi szintje már meghaladja az eredetileg fejlett, de alacsonyabb és lassuló növekedési ütemmel rendelkező fejlett régió fejlettségi szintjét.

A régiók közötti fejlettségi különbségek mérésére szolgáló relatív szórás mutató alakulásával kapcsolatban az alábbi megállapítások tehetők. Mindhárom növekedési minta esetén a fejlettségi különbségek jelentős csökkenése figyelhető meg. A kiinduló évre számított 0,05 relatív szórás mutató érték a „stagnáló” növekedés esetén 0,01-re, a „szöttes” és a „patch-work” típusú

növekedés esetén 0,02-re csökkent. Ez azt jelenti, hogy a regionális eltérésekre vonatkozóan a „szöttes” és a „patch-work”, tehát a kiegyenlítő növekedési arányokat és a kinyíló növekedési ollót feltételező növekedési minták azonos eredményre vezetnek.

Természetesen a szimulációs vizsgálat eredménye függ a kiinduló fejlettségi szintektől, növekedési ráták kezdeti értékeitől, valamint a növekedési ráták éves változásának irányától és mértékétől is, ezért az egyes értékek megválasztása jelentősen módosítja a szimulációs vizsgálat végeredményét, s ennek függvényében az eredmények interpretálása is változó. Véleményem szerint a leginkább reális fejlődési forgatókönyvnek az „utolérő” fejlődési modell, s ezen belül a „szöttes” típusú növekedési minta tekinthető. Ez a modell az átlagtól alacsonyabb fejlettségű régiók átlagnál magasabb fejlődési ütemének feltételezését jelenti, melynél a növekedési ütemek fokozatos kiegyenlítődése következik be. Célszerűnek tűnik azonban a feltételezéseknek a valóságos helyzettel történő összevetése is. Ennek érdekében a vizsgálat második részében valós adatokból kiindulva végeztem el a jövőre vonatkozó szimulációs vizsgálatokat. Ennek során a valós induló adatokon vizsgáltam meg az eltérő növekedési mintákra vonatkozó feltételezéseket, s értékeltem az eltérő területfejlesztési stratégiák feltételezett számszerű szimulációs eredményeit.

Területfejlesztési stratégiák szimulációjának eredményei az Európai Unió 25 tagállamának növekedési modelljében

A kiinduló adatok ismertetése

A vizsgálat első részében elvégzett számításokat alkalmaztam az Európai Unió 25 tagállamának adataira is. A tagállamok 2000. és 2003. évre vonatkozó vásárlóerő-paritásos egy főre eső GDP adataiból indultam ki. A szimulációs vizsgálatához szükséges induló éves növekedési arány mértékét a 2000. és 2003. évi tényleges növekedés egy évre eső átlagából számítottam ki. Mivel a tagállamok rendkívül eltérő nagyságúak, az átlagoláshoz a 2000. évi népességszám alapján végeztem el a súlyozást a szimuláció teljes időszaka alatt. A kiinduló adatok alapján három növekedési mintát vizsgáltam meg. Az azonos éves növekedési arányokkal számoló „stagnáló”, a kiegyenlítő növekedési arányokkal számoló „szöttes”, valamint a szétnyíló növekedési ollóval számoló „patch-work” jellegű növekedési mintákat. A szimuláció eredményeit a 3. táblázatban mutatom be.

A három növekedési minta (3., 4. és 5. számú táblázat) alapján kialakuló átlagos fejlettségi szintek alig mutatnak eltérést. A „stagnáló” minta 26738, a „szöttes” minta 26444, a „patch-work” minta 26290 PPS átlagos értékre vezet. Ennek kapcsán megállapítható, hogy a területfejlesztési stratégia megválasztása a középtávúnak tekinthető 10 éves távlatban az Európai Unió 25 tagállamára vonatkozóan lényegében indifferensnek tekinthető. A legkedvezőtlenebb átlagos értékre pontosan az a „patch-work” típusú növekedési minta vezet, melyet a liberális érzelmű közgazdászok talán a leghatékonyabbnak tekintenek. A kiegyenlítődéstre törekvő „szöttes” típusú növekedési minta közepes eredményt ad, míg a legkedvezőbb átlagos eredményre a növekedési ütemek változatlan mértékének feltételezésével számoló „stagnáló” minta vezet.

Természetesen az egyes tagállamok vonatkozásában a választott területfejlesztési stratégia már korántsem közömbös. Magyarország esetében a „stagnáló” 21188, a „szöttes” 18330, míg a „patch-work” növekedési pálya 21580 PPS eredményre vezetne. Így Magyarország esetében az alacsony kiinduló fejlettségi szint mellett a magas induló növekedési rátából adódóan a növekedési ráták változatlan, illetve enyhén növekvő mértéke jelenti a felzárkózási esélyt, míg az éves növekedési ráták kiegyenlítődése az alacsony induló fejlettségi szint miatt konzerválná elmaradottságunkat.

Érdekes képet mutat a területi fejlettségi különbségek mérésére alkalmas relatív szórás mutató alakulásának vizsgálata. A 2004. évi 0,30 mutató érték a „stagnáló” minta esetén 0,22-re,

a „szóttes” minta esetén 0,26, míg a „patch-work” minta esetén 0,21-re csökken. Ez azt jelenti, hogy a stagnáló növekedési rátákra, vagy szétnyíló növekedési ollóra alapuló minta esetében lényegesen gyorsabb területi kiegyenlítődés következik be, mint a „szóttes” növekedési minta esetében, mely a kiegyenlítődést tekinti a fő célnak.

Tehát az elvégzett szimulációs vizsgálat eredménye paradoxnak tekinthető. Az Európai Unió 25 tagállamának – 2000. és 2003. évi tényadatokból számított szimulációs modellje szerinti – kiinduló helyzetében a növekedési arányok kiegyenlítésére törekvő területfejlesztési stratégia nem vezet kedvezőbb eredményre, hiszen az átlagos fejlettségi szintben az egyes területfejlesztési stratégiák irányultsága lényeges módosulást nem hoz, ugyanakkor az országok közötti területi különbségek eltérésének harmonizálását gátolja. A legkedvezőbb eredménnyel a Magyarországhoz hasonló átlagtól elmaradó fejlettségű országok számára a jelenlegi növekedési potenciál fenntartása, kedvező esetben a növekedési olló további nyílása kedvező, mivel ezzel nemcsak a legkedvezőbb átlagos fejlettségi szint érhető el, hanem a területi különbségek mérséklődése is átlagon felüli értéket érhet el. Az integrációs politika legkedvezőbb irányú módosítása tehát nem a szolidaritást és kohéziót mesterségesen erőltető, hanem a növekedési potenciált fenntartani és tágítani képes törekvés lehet.

A dolgozat mottójához igazodóan, nem kell tartani a Máté-effektus megvalósulásától.

Irodalom

- Horváth Gy. (2001): Regionális támogatások az Európai Unióban, Osiris, Budapest, 57. o.
Hubner, D. (2005): EU's role in wider economic policy-making, <http://www.europa.eu.int/>
S.Berg-A.Wassermann-S.Winter (2005): Permanente Revolution, Spiegel 36/2005, 84-91. o.

3. táblázat: EU-25 fejlődés szimulációs modell, stagnáló növekedési arányokkal.

GDP/fő, PPS-ben

évek	lakosság	GDP/fő	GDP/fő																		
	2000	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012									
stagnáló növekedési ráták																					
Belgium	10239,1	24110,0	25900,0	1,9%	26380,7	1,9%	26870,4	1,9%	27369,1	1,9%	27877,1	1,9%	28394,5	1,9%	28921,5	1,9%	29458,3	1,9%	30005,1	1,9%	30562,0
Csehország	10278,1	13530,0	15410,0	3,5%	15945,3	3,5%	16499,2	3,5%	17072,4	3,5%	17665,4	3,5%	18279,1	3,5%	18914,0	3,5%	19571,1	3,5%	20250,9	3,5%	20954,4
Dánia	5330,0	26180,0	27310,0	1,1%	27604,7	1,1%	27902,6	1,1%	28203,7	1,1%	28508,0	1,1%	28815,6	1,1%	29126,6	1,1%	29440,8	1,1%	29758,5	1,1%	30079,6
Németország	82163,5	23120,0	24080,0	1,0%	24330,0	1,0%	24582,5	1,0%	24837,7	1,0%	25095,5	1,0%	25356,0	1,0%	25619,3	1,0%	25885,2	1,0%	26153,9	1,0%	26425,4
Észtország	1372,1	8490,0	10560,0	6,1%	11203,7	6,1%	11886,6	6,1%	12611,1	6,1%	13379,8	6,1%	14195,4	6,1%	15060,6	6,1%	15978,6	6,1%	16952,6	6,1%	17985,9
Görögország	10903,7	14950,0	17760,0	4,7%	18594,5	4,7%	19468,3	4,7%	20383,1	4,7%	21340,9	4,7%	22343,7	4,7%	23393,7	4,7%	24492,9	4,7%	25643,8	4,7%	26848,8
Spanyolország	39960,7	18900,0	21250,0	3,1%	21910,5	3,1%	22591,6	3,1%	23293,9	3,1%	24018,0	3,1%	24764,6	3,1%	25534,4	3,1%	26328,1	3,1%	27146,5	3,1%	27990,3
Franciaország	58748,7	23530,0	25280,0	1,9%	25750,0	1,9%	26228,8	1,9%	26716,5	1,9%	27213,2	1,9%	27719,2	1,9%	28234,6	1,9%	28759,6	1,9%	29294,3	1,9%	29839,0
Irország	3776,6	26080,0	29360,0	3,1%	30283,1	3,1%	31235,3	3,1%	32217,4	3,1%	33230,3	3,1%	34275,2	3,1%	35352,8	3,1%	36464,4	3,1%	37610,9	3,1%	38793,4
Olaszország	57679,9	22960,0	23900,0	1,0%	24144,6	1,0%	24391,7	1,0%	24641,4	1,0%	24893,6	1,0%	25148,4	1,0%	25405,8	1,0%	25665,8	1,0%	25928,5	1,0%	26193,9
Ciprus	690,5	17280,0	18840,0	2,3%	19265,2	2,3%	19700,0	2,3%	20144,6	2,3%	20599,3	2,3%	21064,2	2,3%	21539,6	2,3%	22025,7	2,3%	22522,9	2,3%	23031,2
Lettország	2381,7	7140,0	8940,0	6,3%	9503,4	6,3%	10102,4	6,3%	10739,1	6,3%	11415,9	6,3%	12135,4	6,3%	12900,3	6,3%	13713,3	6,3%	14577,6	6,3%	15496,4
Litvánia	3512,1	8109,0	10630,0	7,8%	11456,2	7,8%	12346,6	7,8%	13306,2	7,8%	14340,4	7,8%	15454,9	7,8%	16656,1	7,8%	17950,7	7,8%	19345,9	7,8%	20849,5
Luxemburg	433,6	45080,0	46370,0	0,7%	46701,7	0,7%	47035,8	0,7%	47372,3	0,7%	47711,2	0,7%	48052,5	0,7%	48396,3	0,7%	48742,5	0,7%	49091,2	0,7%	49442,4
Magyarország	10221,6	11050,0	13370,0	5,2%	14071,8	5,2%	14810,4	5,2%	15587,8	5,2%	16405,9	5,2%	17267,1	5,2%	18173,4	5,2%	19127,3	5,2%	20131,3	5,2%	21187,9
Málta	388,8	16110,0	16690,0	0,9%	16840,2	0,9%	16991,8	0,9%	17144,7	0,9%	17299,0	0,9%	17454,7	0,9%	17611,8	0,9%	17770,4	0,9%	17930,3	0,9%	18091,7
Hollandia	15864,0	25100,0	26630,0	1,5%	27035,8	1,5%	27447,8	1,5%	27866,1	1,5%	28290,7	1,5%	28721,9	1,5%	29159,6	1,5%	29603,9	1,5%	30055,1	1,5%	30513,1
Ausztria	8002,2	25920,0	26990,0	1,0%	27268,5	1,0%	27550,0	1,0%	27834,3	1,0%	28121,5	1,0%	28411,8	1,0%	28705,0	1,0%	29001,2	1,0%	29300,5	1,0%	29602,9
Lengyelország	38653,6	9460,0	10340,0	2,3%	10580,5	2,3%	10826,5	2,3%	11078,3	2,3%	11335,9	2,3%	11599,6	2,3%	11869,3	2,3%	12145,4	2,3%	12427,8	2,3%	12716,8
Portugália	10198,2	15950,0	16740,0	1,2%	16947,3	1,2%	17157,1	1,2%	17369,6	1,2%	17584,7	1,2%	17802,4	1,2%	18022,8	1,2%	18246,0	1,2%	18471,9	1,2%	18700,7
Szlovénia	1987,8	15160,0	17200,0	3,4%	17778,6	3,4%	18376,7	3,4%	18994,9	3,4%	19633,9	3,4%	20294,5	3,4%	20977,2	3,4%	21682,9	3,4%	22412,3	3,4%	23166,3
Szlovákia	5398,7	9920,0	11740,0	4,6%	12278,5	4,6%	12841,7	4,6%	13430,7	4,6%	14046,7	4,6%	14691,0	4,6%	15364,8	4,6%	16069,5	4,6%	16806,6	4,6%	17577,5
Finnország	5171,3	23590,0	24580,0	1,0%	24837,9	1,0%	25098,5	1,0%	25361,8	1,0%	25627,9	1,0%	25896,8	1,0%	26168,5	1,0%	26443,0	1,0%	26720,5	1,0%	27000,8
Svédország	8861,4	24720,0	25410,0	0,7%	25587,3	0,7%	25765,9	0,7%	25945,7	0,7%	26126,7	0,7%	26309,0	0,7%	26492,6	0,7%	26677,5	0,7%	26863,7	0,7%	27051,1
Nagy-Britannia	59623,4	23560,0	26490,0	3,1%	27313,6	3,1%	28162,8	3,1%	29038,4	3,1%	29941,2	3,1%	30872,1	3,1%	31832,0	3,1%	32821,7	3,1%	33842,1	3,1%	34894,3
átlag	451841,3		22247,9	2,1%	22695,4	2,1%	23154,7	2,1%	23626,3	2,1%	24110,6	2,1%	24608,0	2,1%	25118,9	2,1%	25643,9	2,1%	26183,3	2,1%	26737,8
rel. szórás			0,30		0,29		0,28		0,27		0,26		0,25		0,25		0,24		0,23		0,22

Forrás: Eurostat, saját számítás

4. táblázat: EU-25 fejlődés szimulációs modell, "szóttos" növekedési arányokkal.

GDP/fő, PPS-ben

évek	lakosság	GDP/fő	GDP/fő																		
	2000	2000	2003		2004	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011	2012		
szóttos növekedési ráták																					
Belgium	10239,1	24110,0	25900,0	1,9%	26380,7	2,0%	26919,3	2,2%	27523,9	2,0%	28080,2	1,8%	28591,1	2,0%	29163,2	1,8%	29688,4	2,0%	30276,5	2,2%	30936,3
Csehország	10278,1	13530,0	15410,0	3,5%	15945,3	3,1%	16443,8	2,8%	16906,5	2,5%	17334,6	2,3%	17729,7	2,1%	18093,4	1,8%	18427,4	2,0%	18801,6	1,8%	19145,3
Dánia	5330,0	26180,0	27310,0	1,1%	27604,7	1,2%	27932,4	1,3%	28297,1	1,4%	28703,5	1,6%	29156,9	1,7%	29663,7	1,9%	30230,7	2,1%	30866,4	1,9%	31450,6
Németország	82163,5	23120,0	24080,0	1,0%	24330,0	1,1%	24607,8	1,3%	24916,9	1,4%	25261,1	1,5%	25645,1	1,7%	26073,8	1,8%	26553,3	2,0%	27090,4	1,8%	27583,6
Észtország	1372,1	8490,0	10560,0	6,1%	11203,7	5,5%	11818,3	4,9%	12401,8	4,4%	12952,9	4,0%	13470,9	3,6%	13955,7	3,2%	14407,8	2,9%	14827,9	2,6%	15216,9
Görögország	10903,7	14950,0	17760,0	4,7%	18594,5	4,2%	19380,9	3,8%	20118,6	3,4%	20807,8	3,1%	21449,3	2,8%	22044,4	2,5%	22594,9	2,2%	23102,8	2,0%	23570,1
Spanyolország	39960,7	18900,0	21250,0	3,1%	21910,5	2,8%	22523,5	2,5%	23090,6	2,3%	23613,9	2,0%	24095,5	1,8%	24537,8	2,0%	25033,2	1,8%	25488,1	2,0%	25997,6
Franciaország	58748,7	23530,0	25280,0	1,9%	25750,0	2,0%	26276,7	2,2%	26867,9	2,0%	27411,9	1,8%	27911,4	2,0%	28470,9	1,8%	28984,6	2,0%	29559,8	2,2%	30205,1
Írország	3776,6	26080,0	29360,0	3,1%	30283,1	2,8%	31140,1	2,5%	31933,1	2,3%	32665,1	2,1%	33338,9	1,9%	33957,9	2,0%	34651,4	1,8%	35288,3	2,0%	36001,8
Olaszország	57679,9	22960,0	23900,0	1,0%	24144,6	1,1%	24416,5	1,2%	24718,8	1,4%	25055,6	1,5%	25431,1	1,6%	25850,3	1,8%	26319,0	2,0%	26843,9	1,8%	27325,8
Ciprus	690,5	17280,0	18840,0	2,3%	19265,2	2,0%	19656,5	2,2%	20095,7	2,0%	20499,8	1,8%	20870,9	2,0%	21286,4	1,8%	21667,8	2,0%	22094,8	2,2%	22573,8
Lettország	2381,7	7140,0	8940,0	6,3%	9503,4	5,7%	10042,5	5,1%	10555,2	4,6%	11040,1	4,1%	11496,7	3,7%	11924,5	3,3%	12323,9	3,0%	12695,4	2,7%	13039,9
Litvánia	3512,1	8109,0	10630,0	7,8%	11456,2	7,0%	12257,5	6,3%	13029,2	5,7%	13767,5	5,1%	14469,5	4,6%	15133,6	4,1%	15758,7	3,7%	16344,5	3,3%	16891,3
Luxemburg	433,6	45080,0	46370,0	0,7%	46701,7	0,8%	47069,2	0,9%	47476,7	1,0%	47928,8	1,0%	48430,8	1,2%	48988,8	1,3%	49609,6	1,4%	50301,2	1,5%	51072,6
Magyarország	10221,6	11050,0	13370,0	5,2%	14071,8	4,7%	14736,5	4,3%	15363,1	3,8%	15950,9	3,4%	16500,2	3,1%	17011,6	2,8%	17486,2	2,5%	17925,2	2,3%	18330,2
Málta	388,8	16110,0	16690,0	0,9%	16840,2	1,0%	17007,0	1,1%	17192,2	1,2%	17398,1	1,3%	17627,4	1,4%	17882,9	1,6%	18168,1	1,8%	18486,7	1,9%	18843,4
Hollandia	15864,0	25100,0	26630,0	1,5%	27035,8	1,7%	27489,0	1,8%	27995,9	2,0%	28563,7	1,8%	29085,2	2,0%	29669,2	1,8%	30205,4	2,0%	30805,9	2,2%	31479,5
Ausztria	8002,2	25920,0	26990,0	1,0%	27268,5	1,1%	27578,1	1,2%	27922,5	1,4%	28306,0	1,5%	28733,7	1,7%	29211,3	1,8%	29745,4	2,0%	30343,6	1,8%	30892,8
Lengyelország	38653,6	9460,0	10340,0	2,3%	10580,5	2,1%	10801,9	1,9%	11005,4	2,1%	11233,4	1,9%	11442,9	2,1%	11677,7	1,8%	11893,3	2,0%	12134,8	1,8%	12356,6
Portugália	10198,2	15950,0	16740,0	1,2%	16947,3	1,4%	17178,1	1,5%	17435,5	1,6%	17722,8	1,8%	18044,1	2,0%	18404,0	1,8%	18734,3	2,0%	19104,2	2,2%	19519,0
Szlovénia	1987,8	15160,0	17200,0	3,4%	17778,6	3,0%	18316,9	2,7%	18816,0	2,5%	19277,5	2,2%	19703,0	2,0%	20094,4	1,8%	20453,6	2,0%	20855,9	2,2%	21307,0
Slovákia	5398,7	9920,0	11740,0	4,6%	12278,5	4,1%	12785,3	3,7%	13260,3	3,3%	13703,7	3,0%	14116,1	2,7%	14498,4	2,4%	14851,8	2,2%	15177,7	2,0%	15477,3
Finnország	5171,3	23590,0	24580,0	1,0%	24837,9	1,2%	25124,5	1,3%	25443,5	1,4%	25798,8	1,5%	26195,1	1,7%	26637,7	1,9%	27132,8	2,0%	27687,6	1,8%	28197,0
Svédország	8861,4	24720,0	25410,0	0,7%	25587,3	0,8%	25783,7	0,8%	26001,4	0,9%	26242,9	1,0%	26511,0	1,1%	26809,0	1,2%	27140,4	1,4%	27509,5	1,5%	27921,0
Nagy-Britannia	59623,4	23560,0	26490,0	3,1%	27313,6	2,8%	28077,9	2,5%	28785,0	2,3%	29437,4	2,0%	30037,9	1,8%	30589,3	2,0%	31207,1	1,8%	31774,3	2,0%	32409,5
átlag	451841,3		22247,9	2,1%	22695,4	2,1%	23145,9	2,0%	23602,7	2,0%	24054,7	1,9%	24497,0	1,9%	24956,0	1,9%	25433,1	2,0%	25933,8	2,0%	26444,1
rel. szórás			0,30		0,29	0,28		0,28		0,27		0,27		0,26		0,26		0,26		0,26	

Forrás: Eurostat, saját számítás

5. táblázat: EU-25 fejlődés szimulációs modell, "patch-work" növekedési arányokkal.

GDP/fő, PPS-ben

évek	lakosság	GDP/fő	GDP/fő																		
	2000	2000	2003		2004	2005	2006	2007		2008	2009	2010	2011	2012							
patchwork növekedési ráták																					
Belgium	10239,1	24110,0	25900,0	1,9%	26380,7	1,7%	26821,4	1,5%	27224,6	1,4%	27593,0	1,2%	27929,0	1,1%	28235,1	1,0%	28513,6	0,9%	28766,8	0,8%	28996,6
Csehország	10278,1	13530,0	15410,0	3,5%	15945,3	3,5%	16504,7	3,5%	17089,6	3,6%	17701,2	3,6%	18341,1	3,7%	19010,7	3,7%	19711,8	3,7%	20445,9	3,8%	21215,0
Dánia	5330,0	26180,0	27310,0	1,1%	27604,7	1,0%	27872,8	0,9%	28116,4	0,8%	28337,6	0,7%	28538,2	0,6%	28720,0	0,6%	28884,7	0,5%	29033,8	0,5%	29168,7
Németország	82163,5	23120,0	24080,0	1,0%	24330,0	0,9%	24557,3	0,8%	24763,8	0,8%	24951,2	0,7%	25121,1	0,6%	25275,1	0,6%	25414,5	0,5%	25540,7	0,4%	25654,8
Észtország	1372,1	8490,0	10560,0	6,1%	11203,7	6,2%	11893,4	6,2%	12632,9	6,3%	13426,3	6,3%	14277,9	6,4%	15192,6	6,5%	16175,6	6,5%	17232,7	6,6%	18370,2
Görögország	10903,7	14950,0	17760,0	4,7%	18594,5	4,7%	19477,0	4,8%	20410,7	4,8%	21398,8	4,9%	22445,2	4,9%	23553,7	5,0%	24728,5	5,0%	25974,4	5,1%	27296,0
Spanyolország	39960,7	18900,0	21250,0	3,1%	21910,5	3,1%	22598,4	3,2%	23315,0	3,2%	24061,7	3,2%	24840,0	3,3%	25651,6	3,3%	26498,0	3,3%	27381,1	3,4%	28302,8
Franciaország	58748,7	23530,0	25280,0	1,9%	25750,0	1,7%	26180,9	1,5%	26575,2	1,4%	26935,5	1,2%	27264,0	1,1%	27563,4	1,0%	27835,7	0,9%	28083,3	0,8%	28308,1
Írország	3776,6	26080,0	29360,0	3,1%	30283,1	3,2%	31244,8	3,2%	32246,9	3,2%	33291,6	3,3%	34380,8	3,3%	35516,9	3,3%	36702,4	3,4%	37939,6	3,4%	39231,3
Olaszország	57679,9	22960,0	23900,0	1,0%	24144,6	0,9%	24367,0	0,8%	24569,0	0,7%	24752,4	0,7%	24918,6	0,6%	25069,2	0,5%	25205,6	0,5%	25328,9	0,4%	25440,5
Ciprus	690,5	17280,0	18840,0	2,3%	19265,2	2,3%	19704,4	2,3%	20158,0	2,3%	20626,8	2,3%	21111,2	2,4%	21612,0	2,4%	22129,7	2,4%	22665,2	2,4%	23219,2
Lettország	2381,7	7140,0	8940,0	6,3%	9503,4	6,4%	10108,4	6,4%	10758,3	6,5%	11456,9	6,6%	12208,3	6,6%	13016,9	6,7%	13887,8	6,8%	14826,2	6,8%	15838,1
Litvánia	3512,1	8109,0	10630,0	7,8%	11456,2	7,8%	12355,5	7,9%	13335,1	8,0%	14402,9	8,1%	15567,8	8,2%	16839,5	8,3%	18228,8	8,3%	19747,8	8,4%	21409,8
Luxemburg	433,6	45080,0	46370,0	0,7%	46701,7	0,6%	47002,4	0,6%	47274,8	0,5%	47521,3	0,5%	47744,4	0,4%	47946,1	0,4%	48128,4	0,3%	48293,0	0,3%	48441,8
Magyarország	10221,6	11050,0	13370,0	5,2%	14071,8	5,3%	14817,8	5,4%	15611,2	5,4%	16455,4	5,5%	17354,2	5,5%	18311,6	5,6%	19331,8	5,6%	20419,7	5,7%	21580,4
Málta	388,8	16110,0	16690,0	0,9%	16840,2	0,8%	16976,6	0,7%	17100,4	0,7%	17212,6	0,6%	17314,3	0,5%	17406,3	0,5%	17489,5	0,4%	17564,8	0,4%	17632,9
Hollandia	15864,0	25100,0	26630,0	1,5%	27035,8	1,4%	27406,6	1,2%	27744,9	1,1%	28053,1	1,0%	28333,6	0,9%	28588,6	0,8%	28820,1	0,7%	29030,2	0,7%	29220,6
Ausztria	8002,2	25920,0	26990,0	1,0%	27268,5	0,9%	27521,8	0,8%	27751,9	0,8%	27960,7	0,7%	28150,0	0,6%	28321,5	0,5%	28476,9	0,5%	28617,4	0,4%	28744,6
Lengyelország	38653,6	9460,0	10340,0	2,3%	10580,5	2,3%	10829,0	2,4%	11085,9	2,4%	11351,5	2,4%	11626,2	2,4%	11910,4	2,5%	12204,4	2,5%	12508,7	2,5%	12823,7
Portugália	10198,2	15950,0	16740,0	1,2%	16947,3	1,1%	17136,1	1,0%	17308,0	0,9%	17464,3	0,8%	17606,1	0,7%	17734,9	0,7%	17851,6	0,6%	17957,3	0,5%	18053,0
Szlovénia	1987,8	15160,0	17200,0	3,4%	17778,6	3,4%	18382,7	3,4%	19013,5	3,5%	19672,6	3,5%	20361,2	3,5%	21081,2	3,6%	21834,0	3,6%	22621,5	3,6%	23445,6
Szlovákia	5398,7	9920,0	11740,0	4,6%	12278,5	4,6%	12847,3	4,7%	13448,4	4,7%	14083,9	4,8%	14756,1	4,8%	15467,5	4,9%	16220,6	4,9%	17018,2	5,0%	17863,5
Finnország	5171,3	23590,0	24580,0	1,0%	24837,9	0,9%	25072,4	0,8%	25285,5	0,8%	25478,9	0,7%	25654,3	0,6%	25813,2	0,6%	25957,1	0,5%	26087,4	0,5%	26205,2
Svédország	8861,4	24720,0	25410,0	0,7%	25587,3	0,6%	25748,0	0,6%	25893,5	0,5%	26025,3	0,5%	26144,4	0,4%	26252,2	0,4%	26349,5	0,3%	26437,5	0,3%	26516,9
Nagy-Britannia	59623,4	23560,0	26490,0	3,1%	27313,6	3,1%	28171,3	3,2%	29064,8	3,2%	29995,8	3,2%	30966,3	3,3%	31978,1	3,3%	33033,5	3,3%	34134,6	3,4%	35283,9
átlag	451841,3	1,0	22247,9	2,1%	22695,4	2,1%	23138,9	2,0%	23580,4	2,0%	24021,6	2,0%	24464,5	1,9%	24911,0	1,9%	25362,7	1,9%	25821,7	1,8%	26289,8
rel. szórás			0,30		0,29	0,28		0,27		0,26		0,25		0,24		0,23		0,22		0,21	

Forrás: Eurostat, saját számítás